

Univerzita Karlova Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

Posudek diplomové práce

Gotické umění v Čechách a jeho zprostředkování žákům základní školy.

(Gotické umenie v Čechách a jeho sprostredkovanie žiakom základnej školy.) 2023

Nina Kuručová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ladislav Daniel, PhD.

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro ZŠ, SŠ a ZUŠ – výtvarná výchova

Diplomová práce se zabývá gotickým uměním v Čechách. Práce je rozdělena do tří částí. První, teoretická část postupně zpracovává Klášter sv. Anežky České, který se řadí k prvním raně gotickým stavbám v Čechách. Jako architektonický prvek z období vrcholné gotiky jsou zpracovány zejména chrlice a maskaróny na Katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Praze. Díla Mistra Theodorika jako představitele malby tohoto období tvoří závěr teoretické části.

Didaktickou část obsahuje didaktický projekt pro žáky 7. ročníku ZŠ, který navazuje na jednotlivé druhy gotického výtvarného umění – architekturu, sochařství, malířství. Úvod tematického celku tvoří návštěva Kláštera sv. Anežky České. V první výtvarné úloze žáci tvoří průčelí městského gotického domu. Během druhé úlohy se žáci věnují středověkým fantazijním tvorům a jejich modelaci z hlíny. Poslední výtvarná úloha tvoří přenos kresby z předlohy děl Mistra Theodorika pomocí mřížky a následná malba.

Výtvarná část doplňuje a uzavírá celou práci. Zaměřuje se na autoportrét a první sochařský autoportrét – bustu Petra Parléře v triforiu pražské katedrály. Přirozeným vyústěním celé práce je umělecký objekt, autoportrét autora. Autorka cituje M. V. Alpatova: „Nebylo by správné domnívat se, že umění by i bez gotiky dospělo k renesanci. Gotika probudila v člověku city, bez kterých je vznik renesančního umění nemyslitelný. Mistři gotiky první nahlédli dotehdy nevídaně pronikavě do vnitřního světa člověka.... Gotická architektonická díla, zejména katedrály vytvořila velká tvořivá odvaha lidí 13. století.“ Záblesky gotického umění v českých zemích se začaly objevovat okolo poloviny 13. století, které bylo obdobím společenských převratů, v jejichž důsledku se změnil charakter středověkého umění. Postupně zakládaná města se stala středisky duchovních hnutí. S rozkvětem středověké společnosti a českého státu nastal rozkvět všech odvětví umění. Výtvarná díla vznikají nejen v klášteřích a v šlechtických kruzích, ale důležitým objednavatelem se stávají města a jejich obyvatelé. Nejmocnějším výrazem nového životního pořádku byla výstavba gotických katedrál, které vzbuzují úžas v lidech i dnes, impozantním je zejména jejich vnitřek. V porovnání s románskými stavbami vynikali světlostí a vzdušností. Charakteristickým znakem je štíhlost tvarů směřujících vzhůru. Velká, často vitrážová okna prozařují celý chrám. „Pocit bezhraničnosti se projevuje ve všech detailech kompozice až po lomené oblouky, které umožňovaly překlenout otvory rozličné šířky.“ Gotická katedrála je všumělecké dílo, zahrnující stavitelství, sochařství a malířství.

Svatá Anežka, Mister Theodorik a Peter Parléř patřili k významným osobnostem středověku. Svými často pokrokovými myšlenkami, kdy se nebáli odklonit od zažitých středověkých ideálů se zapsali do historie. Sv. Anežka, patronka Čech, odmítla několik lukrativních nabídek na svatbu a vstoupila do kláštera, který sama založila. V klášteře se spojuje kultura a historie českého státu s architekturou. Jednotlivé části kláštera obsahují raně gotické prvky, na jižní straně boční lodi kostela sv. Františka najdeme nejstarší gotické okno v Praze i v celé střední Evropě. Peter Parléř a Mistr Theodorik jako

středověcí umělci, kteří pracovali na nejvýznamnějších stavbách středověku, spojují další části práce. Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha, je největší a nejvýznamnější sakrální stavbou Prahy. Exteriér má bohatou sochařskou výzdobu s množstvím zdobných prvků - zdobných věžiček, plastik, maskaronů, chrličů, ozdobných konzol, baldachýnů a prohlubenin. Stejně jako exteriér, i interiéř chrámu nás zaujme. Petr Parléř měl bezpochyby výrazný vliv na vytvoření celého souboru soch v katedrále, což vyplývá z jeho postavení jako magistra operis. Jeho stavební huť stejně vytvořila figurální detaily na opěrném systému a vnějších stěnách katedrály. Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha představuje centrum uctívání zemských patronů. Hrad Karlštejn je symbolem české státnosti, ale též říšské svatosti. Ideovou a výtvarnou dominantou hradu je kaple sv. Kříže, jejíž výzdoba měla připomínat Nebeský Jeruzalém, jak je popisován v knize Zjevení. Výzdobou kaple byl pověřen mistr Theodorik, o jehož životě je velmi málo známo. Jeho díla se vyznačují mimořádnou kultivovaností projevu a barevností. Oba umělce spojuje i jejich pravděpodobné prvenství ve vytvoření autoportrétu. Portrét sv. Lukáše Evangelisty, který patří k nejpůsobivějším umělcovým obrazům, může být autoportrétem samotného Theodorika. Stejně úvahy přinášejí historici umění i o bustě Petra Parléře v triforiu Katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha, jejímž autorem může být on sám.

Do českých zemí přichází gotika v druhé čtvrtině 13. století z Francie a ovlivňuje umění přibližně tři století. V rané fázi zůstává navzdory několika vynikajícím stavbám slohem importovaným. Nejdříve se objevují gotické prvky na románských stavbách, neboť v raně gotických stavbách chybí domácí tradice. Ale už od 14. století se domácí prostředí ujímá samostatné tvorby a vrcholná česká gotika nastupuje do čela evropského vývoje. Podobné postavení získává po letech stagnace znovu na sklonku svého trvání jako pozdní nebo jagellonská gotika. Reprezentativní úlohu hrála kromě deskové malby také nástěnná malba a umělecká řemesla jako zlatnictví, kovářství a výšivka. V gotice se všechno podřizuje jedinému slohovému zákonu, od katedrály s plastickou výzdobou přes vitráže až po oltáře, krucifixy a lavice, kování na vazbách liturgických knih a miniatury. I památky světového umění, paláce, radnice, tržnice, špitály, obytné domy, mosty, brány a skříňky a šachové figurky se vyznačují prvky gotického slohu. Nejčistším výrazem gotiky je konstrukčně promyšlený styl katedrály k pochopení světa z hlediska nejvyšší bytosti, Boha, zároveň však k uznání světa jako díla Božího.

Gotika jako téma didaktické řady ve výtvarné výchově. Na základě teoretické části a edukačního programu v Klášteře sv. Anežky byla navržena didaktická řada pro hodiny výtvarné výchovy s jejím následným využitím v praxi na základní škole. Úlohou řady bylo seznámit žáky s prvky gotického umění v českém prostředí a představit jim práce významných umělců. Didaktická řada byla zahájena diskusí a vypracováním společné myšlenkové mapy ještě před návštěvou umělecké sbírky Národní galerie v Anežském klášteře.

Základní škola Kunratice patří mezi moderní školy. Většina žáků bydlí v nejbližším okolí školy. Je to velká škola se sportovním areálem a odpovídajícím technickým vybavením. Předmět výtvarná výchova je vyučován v odborné učebně se všemi dostupnými pomůckami, technikami a materiály. Několikrát do roka se organizuje návštěva galerie nebo výstavy.

Téma diplomové práce i jeho vypracování je velmi šťastné. Práce je logicky rozvržena, studiem odborně podložena, jazykové správně slovensky podána a obsahuje velmi kvalitní poznatky, které jsou didakticky kvalitně připraveny k výuce a v ní realizovány. Doporučuji práci k obhajobě.